

Sygn. akt III AUa 358/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur (spr.) SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń
Protokolant:	stażysta Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2016 r. w Gdańsku

sprawy A. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 grudnia 2015 r.,
sygn. akt VI U 779/15

oddala apelację.

SSA Barbara Mazur SSA Michał Bober SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń

Sygn. akt III AUa 358/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 marca 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury. Organ rentowy powołał się na przepisy art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, iż ubezpieczony nie spełnia wymogów określonych w wyżej wymienionych przepisach, ponieważ nie udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony złożył odwołanie od tej decyzji wnosząc o jej zmianę przez przyznanie mu prawa do emerytury.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wniósł o oddalenie odwołania podtrzymując dotychczasowe stanowisko. W odpowiedzi na odwołanie wskazał, że na dzień 31 grudnia 1998 roku ubezpieczony udowodnił staż pracy wynoszący 25 lat i 11 dni, w tym rok, 2 miesiące i 7 dni pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 22 grudnia 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury począwszy od dnia 7 marca 2015 r. (pkt 1) oraz stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt2) – sygn. akt VI U 779/15.

Sąd Okręgowy orzekał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych.

Ubezpieczony, urodzony (...), dnia 24 lutego 2015 roku złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Organ rentowy uznał za udokumentowany staż ubezpieczeniowy na dzień 31 grudnia 1998 roku w wymiarze 25 lat i 11 dni, w tym 1 roku,

2 miesiące i 7 dni pracy w warunkach szczególnych. Był to okres pracy w (...) Zakładach (...) od 22 sierpnia 1973 do 27 października 1974 roku.

W okresie od 28 października 1974 do 7 października 1976 roku ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową. Ubezpieczony nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Te okoliczności były bezsporne.

Sporną pozostawała okoliczność, czy ubezpieczony przez okres co najmniej 15 lat był zatrudniony w warunkach szczególnych i czy taki charakter miało jego zatrudnienie w okresie zatrudnienia w Zakładach (...) i w Zakładzie Usług (...) Sp. z o.o. w B..

Ubezpieczony w okresie od 5 listopada 1976 roku do 30 kwietnia 1998 roku był zatrudniony w Zakładach (...) S.A., przy czym od 5 listopada 1976 roku

do 8 kwietnia 1986 roku jako kierowca sanitarki, to jest samochodu marki F. wyposażonego w miejsce na nosze służące do przewozu chorych albo chorego i lekarza traktowanego jako pojazd uprzywilejowany w ruchu, który służył w przychodni zakładowej. Ubezpieczony podjął tę pracę przed upływem 30 dni od zwolnienia go z zasadniczej służby wojskowej.

Od 1 listopada 1988 roku do 30 kwietnia 1990 roku, a następnie od 1 lutego 1991 roku do 31 marca 1993 roku ubezpieczony pracował jako kierowca autobusu Autosan, którym przewoził pracowników oraz jako kierowca samochodu ciężarowego, przewożąc rowery.

W okresie od 1 maja 1998 roku do 27 września 1998 roku ubezpieczony pracował na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego.

Łącznie wykonywał pracę w warunkach Szczególnych przez 14 lat, 8 miesięcy i 7 dni, a po zaliczeniu okresu służby wojskowej - 16 lat, 7 miesięcy i 17 dni.

Sąd I instancji wskazał, że powyższy stan faktyczny w części nie jest sporny. Sąd ustalił go na podstawie dokumentów przedłożonych przez strony, zeznań świadków i ubezpieczonego, którym dał wiarę oraz opinii biegłego.

Przechodząc do rozważań merytorycznych Sąd Okręgowy przytoczył, iż zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 do art. 34, art. 39 i art. 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn oraz okresy składkowe i nieskładkowe, o którym mowa w art. 27

ustawy. Emerytura, o której mowa w ust. 1 przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do Otwartego Funduszu Emerytalnego.

W myśl ust. 2 art. 32 cytowanej ustawy dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1 za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz

o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej

ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Przepisy rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, które nadal zachowały swoją moc na warunkach określonych w art. 32 ust. 4 ustawy z 17 grudnia 1998 roku mają zastosowanie do wszystkich pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, a okresy te stwierdza zakład pracy

na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach wystawianym według wzoru. Niemniej, jak wyjaśnił Sąd I instancji,

w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych każdy fakt mający wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość może być dowodzony wszelkimi środkami, które Sąd uzna za pożądane, ich dopuszczenie za celowe.

Sąd Okręgowy stwierdził, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jednoznacznie przemawia za uznaniem, iż ubezpieczony wykonywał pracę kierowcy

- początkowo pojazdu specjalistycznego, a następnie autobusu o liczbie miejsc powyżej 15

i samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, to jest prace wymienione w wykazie A, dział VIII, pozycja 2 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku.

Do okresów pracy w szczególnych warunkach Sąd Okręgowy nie zaliczył natomiast okresu wykonywania pracy kierowcy samochodu marki R. w wersji przeznaczonej

do przewozu 13 osób i kierowcy, który był autobusem, albowiem zgodnie z przepisem wykazu A dział VIII, pozycja 2 do prac w warunkach szkodliwych zalicza się pracę kierowcy autobusu o liczbie miejsc powyżej 15.

Sąd I instancji do okresów pracy w warunkach szczególnych zaliczył natomiast okres służby wojskowej. Sąd podzielił poglądy orzecznictwa, że pracownikowi, który w terminie

30 dni po zakończeniu służby wojskowej podjął pracę u pracodawcy, u którego był zatrudniony w chwili powołania do służby wojskowej okres służby podlega wliczeniu

do okresu zatrudnienia w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie, na co wskazała uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 roku. Sąd Najwyższy uznał mianowicie, że nie ma przeszkód, aby zaliczyć okres służby wojskowej w sytuacji, gdy przed odbyciem służby wojskowej, jak i po jej odbywaniu, ubezpieczony pracował w warunkach szczególnych, tak jak miało to miejsce w przypadku ubezpieczonego. W świetle wspomnianej uchwały Sądu Najwyższego przyjmuje się na podstawie art. 105 ust. 1 i art. 108 ustawy

o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 roku w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy

i ich rodzin fikcję prawną, z której wynika, że pracownik jest zatrudniony w szczególnych warunkach w okresie odbywania służby wojskowej.

Mając na uwadze powyższe Sąd I instancji stwierdził, że ubezpieczony spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym z art. 32 ust. 1 w związku

z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury.

Sąd Okręgowy zgodnie z przepisem art. 118 ust. 1a ustawy emerytalno-rentowej z urzędu orzekł w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie brak było podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego pomimo uwzględnienia odwołania ubezpieczonego.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w części, tj. w punkcie 1 i zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, a także przepisów prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c.

Powołując się na podaną podstawę apelacji pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż uwzględnienie spornych okresów, tj. od 05.11.1976 r. do 08.04.1986 r., od 01.11.1988 r. do 30.04.1990 r., od 01.02.1991 r. do 31.03.1993 r. oraz od 01.05.1998 r. do 31.12.1998 r. jako pracy w warunkach szczególnych nie skutkuje udowodnieniem przez powoda stażu pracy w tych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat, lecz jak wskazał Sąd w uzasadnieniu wyroku 14 lat, 8 miesięcy i 7 dni. Pozwany wskazał, że nie kwestionuje zaliczenia powyższych okresów do pracy w warunkach szkodliwych.

W ocenie pozwanego brak jest natomiast podstaw do uwzględnienia do pracy w warunkach szczególnych okresu służby wojskowej od dnia 28.10.1974 r. do 07.10.1976 r., a tym samym nie można uznać, iż odwołujący legitymuje się stażem w szczególnych warunkach w wymiarze co najmniej 15 lat.

Organ rentowy podniósł, że okres zasadniczej służby wojskowej podlega uwzględnieniu przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach, o ile wnioskodawca po zakończeniu tej służby wojskowej został zatrudniony w tych samych warunkach

przez pracodawcę, u którego był zatrudniony w chwili powołania do służby. Jak wynika z książeczki wojskowej seria (...) Nr (...) ubezpieczony został wcielony do wojska dnia 28.10.1974 r. Powód został zwolniony po odbyciu zasadniczej służby wojskowej w dniu 07.10.1976 r. Uprzednio odwołujący był zatrudniony w (...) S.A. od 22.08.1973 r. do 27.10.1974 r. na stanowisku robotnika transportowego. Po zakończeniu służby wojskowej w ciągu 30 dni odwołujący podjął pracę jako kierowca sanitarki w nowym zakładzie, tj. od 5.11.1976 r. w Zakładach (...). Jak wynika ze świadectwa pracy ze (...) S. A. stosunek pracy został rozwiązany z dniem 27.10.1974 r. w związku z powołaniem do służby wojskowej.

Apelujący podniósł nadto, że w w/w zakładzie powód zajmował stanowisko robotnika transportowego, natomiast w Zakładach (...) od dnia 05.11.1976 r. pracował w charakterze kierowcy sanitarki.

Organ rentowy wskazał, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 06.04.2006 r., sygn. akt III UK 5/06, okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie zasługuje

na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy wnioskodawca A. J. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury

w wieku obniżonym, przewidzianej w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z art. 32 tej ustawy, w szczególności przesłankę legitymowania się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Na etapie postępowania apelacyjnego sporna pozostawała przy tym jedynie kwestia możliwości zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej od dnia 28 października 1974 r. do 7 października 1976 r. Pozwany zgodził się natomiast z zakwalifikowaniem do tego stażu pozostałych, spornych w postępowaniu administracyjnym i w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, okresów zatrudnienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w powyższym zakresie Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, zaś w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił on też błędów w rozumowaniu w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, albowiem prawidłowo zinterpretował i zastosował odpowiednie przepisy prawa.

Sąd Apelacyjny zaakceptował zatem w całości ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNP 1999, nr 24, poz. 776). Sąd odwoławczy w pełni podziela także ocenę prawną, jakiej dokonał Sąd pierwszej instancji, uznając ją za wyczerpującą, a tym samym nie ma potrzeby powtarzać w całości trafnego wyводу prawnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, LEX nr 179977; z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 526/04, LEX nr 177281).

Sąd Apelacyjny przypomina, iż podstawę prawną uprawnienia żądanego przez ubezpieczonego stanowi art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. Przedmiotowe regulacje wymagają w szczególności ustalenia, czy w dniu wejścia

w życie ustawy emerytalnej wnioskodawca miał okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany do nabycia prawa

do emerytury w wieku niższym niż zwykły (art. 184 ust. 1 pkt 1). Data ta określa również prawo materialne właściwe do kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej jako wymaganego okresu zatrudnienia do wcześniejszej emerytury. Oczywiście chodzi

o szczególną regulację prawną, albowiem z samej istoty okres zasadniczej służby wojskowej nie jest okresem zatrudnienia i nawet ustawa o powszechnym obowiązku obrony okresu tego nie zrównuje z zatrudnieniem, tylko nakazuje zaliczyć okres zasadniczej służby wojskowej

do okresu zatrudnienia w zakresie określonych uprawnień. Z drugiej strony okres zasadniczej służby wojskowej nie pozostaje poza regulacją prawa ubezpieczeń społecznych, z tym tylko, że jako okres składkowy (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej). Tylko żołnierzy zawodowych ustawa emerytalna uważa za pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze (art. 32 ust. 3 pkt 6). Skoro regulacja obejmuje tylko żołnierzy zawodowych,

to ten krąg podmiotowy jest zamknięty, zwłaszcza, że w sprawie nie chodzi o pracę

w szczególnym charakterze, ale o zatrudnienie w szczególnych warunkach. Nie każda

zaś zasadnicza służba wojskowa ze względu na jej charakter może być porównywalna z pracą w szczególnych warunkach, a jeśli nawet, to rozwiązanie korzystne dla zainteresowanych musiałoby być wyraźne i mające uzasadnienie w indywidualnej specyfice służby (tak: wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, OSNP 2007/7-8/108).

Pozytywnej regulacji stwierdzającej, że okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie ma

w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Ujęcie w nim tylko żołnierzy zawodowych (§ 10), tak jak w ustawie emerytalnej (art. 32 ust. 3 pkt 6), świadczy o regulacji zamkniętej i wyklucza lukę prawną.

Należy zatem wyraźnie podkreślić, że nie każda zasadnicza służba wojskowa jest traktowana jako okres zatrudnienia uprawniający do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 32 (w związku z art. 184) ustawy emerytalnej. Bez szczególnych regulacji lub uwarunkowań, okres zasadniczej służby wojskowej nie podlega wliczeniu do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, od którego zależy prawo do wcześniejszej emerytury (art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Kwestia zaliczania okresu zasadniczej służby wojskowej do stażu zatrudnienia w szczególnych warunkach, stanowiącego przesłankę przyznania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, była przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego.

Początkowo Sąd Najwyższy stał na stanowisku, iż przez „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS należy rozumieć przepisy rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednak wyłącznie w zakresie określenia wieku emerytalnego, rodzaju prac lub stanowisk oraz warunków, na podstawie których przysługuje prawo do emerytury, przy czym zakres odesłania nie obejmował - zdaniem Sądu Najwyższego - możliwości zaliczania na podstawie kiedykolwiek poprzednio obowiązujących przepisów okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Pogląd taki został zaprezentowany przez Sąd Najwyższy m. in. w wyroku z dnia 11 marca 2009 r. (II UK 247/08, LEX nr 707422) oraz w wyroku z dnia 8 kwietnia 2009 r. (II UK 331/08, LEX nr 707887), a wynikał między innymi z ustalenia, iż § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia, który określał warunki zaliczania do okresu zatrudnienia w I kategorii okres służby wojskowej, utracił moc, a zatem w stanie prawnym obowiązującym po dniu 31 grudnia 1967 r. brak było przepisu zezwalającego na zaliczenie okresu zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, od którego zależy nabycie prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Powyższe stanowisko nie zostało jednak zaakceptowane w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w kolejnych orzeczeniach prezentował jednolitą wykładnię przepisów, według której okres służby wojskowej dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2009 r., II UK 215/09 OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219, z dnia 9 marca 2010 r., I UK 333/09, LEX nr 585739, z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1169836, z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140). Zaprezentowany pogląd podzielił również powiększony skład Sądu Najwyższego w uchwale z dnia 16 października 2013 r., II UZP 6/13 (LEX nr 1385939), w której stwierdził, że: „Czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej)”. W uzasadnieniu tego stanowiska, wyrażono m.in. pogląd, że podstawy zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych (szczególnym charakterze), należy poszukiwać nie tylko w przepisach normujących prawo

do świadczeń, a więc obecnie w ustawie emerytalnej i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), ale w tym zakresie znajdują zastosowanie również przepisy normujące służbę wojskową, tj. ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz. U. Nr 44, poz. 220 ze zm.) oraz przepisy wykonawcze do niej, w tym zwłaszcza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318 ze zm.), które regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl § 5 ust. 1 tego rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynika, że - pod warunkiem w nim wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Jeśli było to zatrudnienie wymienione w art. 11 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to również okres służby wojskowej uważany był za takie samo zatrudnienie, a żołnierz był traktowany jak pracownik wykonujący pracę wymienioną w powołanym przepisie.

Przepis art. 108 ust. 2 ustawy o powszechnym obowiązku obrony został nieznacznie zmieniony z dniem 1 stycznia 1975 r. przez art. X pkt 2 lit. c ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks pracy, Dz. U. Nr 24, poz. 142 ze zm.) i zgodnie z jego nowym brzmieniem, czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wliczał się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Poważniejsza zmiana nastąpiła w brzmieniu przepisów ujętym w tekście jednolitym (Dz. U. z 1979 r. Nr 18, poz. 111). Zmianie uległa numeracja poszczególnych jednostek redakcyjnych ustawy, a także brzmienie niektórych przepisów. W myśl art. 120 ust. 1, pracownikowi, który w ciągu trzydziestu dni od zwolnienia z zasadniczej lub okresowej służby wojskowej podjął pracę, czas odbywania służby wojskowej wliczał się do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął pracę, w zakresie wszelkich uprawnień wynikających z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych. Jednocześnie pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od zwolnienia ze służby wojskowej, czas odbywania służby wliczał się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych (art. 120 ust. 3). (...) Pomimo kolejnych, licznych zmian redakcyjnych ustawy o powszechnym obowiązku obrony, w dalszym ciągu obowiązywało zawarte w art. 120 ust. 1 i 3 ustawy "wliczanie" okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień emerytalno-rentowych. Zostało ono usunięte dopiero z dniem 21 października 2005 r. (por. wyrok SN z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12, LEX nr 1660824).

Zgodnie z poglądem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z dnia 5 sierpnia 2014 r. (I UK 442/13, LEX nr 1491097), również żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r., nr 44, poz. 318 ze zm.), „czyli wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie”.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku zaprezentował analogiczny pogląd, zgodnie z którym - jeśli żołnierz przed podjęciem zatrudnienia wykonywał pracę w warunkach szczególnych, zaś po odbyciu zasadniczej służby wojskowej powrócił do pracy, która takiego charakteru już nie miała, to również brak jest przeszkód, aby okres służby wojskowej został zaliczony do stażu, od którego zależą jego uprawnienia emerytalne (tak np. wyrok z dnia 23 lutego 2015 r., III AUa 1410/14). Podzielając cytowany powyżej pogląd Sądu Najwyższego (zob. wyrok z dnia 5 sierpnia 2014 r., I UK 442/13) – zgodnie z którym również żołnierzowi, który przed służbą nie był zatrudniony (w żadnym zakładzie pracy), a po zwolnieniu w ciągu 30 dni przystąpił do wykonywania zatrudnienia, uznanego za zatrudnienie w warunkach szczególnych, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie uprawnień określonych w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. z 1968 r., nr 44, poz. 318 ze zm.), Sąd Apelacyjny w Gdańsku stanął na stanowisku, iż tym bardziej istnieją podstawy do zaliczenia okresu służby wojskowej do stażu, od którego zależą jego uprawnienia emerytalne w sytuacji, gdy przed powołaniem do służby wojskowej ubezpieczony wykonywał zatrudnienie kwalifikowane jako zatrudnienie w warunkach szczególnych, a po powrocie ze służby wykonywał pracę, która takiego charakteru nie miała, gdyż powrót na poprzednio zajmowane stanowisko czy wręcz do poprzedniego zakładu pracy z przyczyn od niego niezależnych (likwidacja stanowiska, zakładu pracy) był niemożliwy. Wykładnia omawianych przepisów nie może bowiem prowadzić do dyskryminacji osób, które przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej pracowały w warunkach szczególnych i po zwolnieniu ze służby zgłosiły powrót do zakładu pracy, lecz z przyczyn obiektywnych, pomimo zgłoszenia powrotu do pracy, nie mogły podjąć zatrudnienia na poprzednio zajmowanym bądź równorzędnym stanowisku pracy.

Z treści przepisu art. 106 ust. 1 wskazanej wyżej ustawy o powszechnym obowiązku obrony, jak i z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin – w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej wynikał ciężący na zakładzie pracy, który zatrudniał żołnierza w dniu powołania do służby wojskowej, obowiązek niezwłocznego zatrudnienia go na stanowisku poprzednio zajmowanym lub równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz zaszerogowania osobistego, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z tej służby żołnierz zgłosi powrót do zakładu pracy.

Z kolei art. 108 ust. 1 w/w ustawy stanowił, że czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. W myśl § 3 art. 108 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, warunkiem wliczenia służby wojskowej do okresu zatrudnienia jest zachowanie terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub w art. 107 ust. 1. Zgodnie z § 5 ust. 1 w/w rozporządzenia Rady Ministrów z 22 listopada 1968 r. żołnierzowi, który podjął zatrudnienie stosownie do zasad określonych § 2-4, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Nadto ust. 2 omawianego § 5 rozporządzenia stanowił, iż jeżeli żołnierz po odbyciu służby wojskowej podjął zatrudnienie zgodnie z § 3 ust. 3 w innym zakładzie pracy, do okresu zatrudnienia w zakresie określonym w ust. 1 wlicza się także czas zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym był pracownikiem w dniu powołania do służby wojskowej.

Z powyższych uregulowań nie wynika, w ocenie Sądu Apelacyjnego,

aby warunkiem zachowania uprawnień w nich przewidzianych było podjęcie pracy na tym samym stanowisku czy też w tym samym zakładzie pracy, co przed powołaniem do służby wojskowej. Obowiązek zatrudnienia żołnierza na stanowisku poprzednio zajmowanym, równorzędnym lub zgodnym z nowo uzyskanymi kwalifikacjami dotyczył zakładu pracy, nie zaś żołnierza zgłaszającego powrót do pracy po odbyciu służby wojskowej. Przepisy § 3 ust. 4 i § 5 ust. 2 rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. wyraźnie zaś stanowią o możliwości podjęcia przez żołnierza – we wskazanych w nich warunkach – zatrudnienia w innym zakładzie pracy z wliczeniem okresu zatrudnienia w poprzednim zakładzie pracy do okresu zatrudnienia w zakresie m. in. wszelkich uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Pogląd taki Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyraził w wyroku z dnia 9 lipca 2015 r. w sprawie III AUa 225/15, a Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejsze sprawę w pełni go podziela.

Zaprezentowane powyżej stanowisko znalazło również poparcie w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r. (III UZP 4/15, OSNP 2015/12/164), zgodnie z którą okres zasadniczej lub okresowej służby wojskowej odbytej w czasie od 29 listopada 1967 r.

do 31 grudnia 1974 r. zalicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) także w sytuacji,

gdy ubezpieczony bezpośrednio przed powołaniem do służby wojskowej pracował w warunkach szczególnych oraz po zwolnieniu z tej służby podjął w innym zakładzie pracy zatrudnienie niestanowiące pracy w szczególnych warunkach, jeżeli zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r.

o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) oraz w § 2-5, 7 i 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318, w brzmieniu obowiązującym

do dnia 31 grudnia 1974 r.). Sąd Najwyższy wskazał, że w stanie prawnym obowiązującym przed 1 stycznia 1975 r. (bezwzględny) warunkiem zachowania wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem przez osobę, która przed dniem powołania do niezawodowej służby wojskowej świadczyła pracę na podstawie stosunku pracy (w tym w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów emerytalnych), wcale nie było podjęcie przez osobę zwolnioną z tej służby zatrudnienia na tym samym stanowisku (w szczególnych warunkach), co przed powołaniem ani kontynuowanie przez tę osobę zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy. Na warunkach określonych w powołanych przepisach, po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej możliwe było podjęcie pracy u innego pracodawcy (w innym zakładzie pracy), a także pracy niekwalifikowanej jako wykonywana w szczególnych warunkach (u tego samego lub innego pracodawcy), zwłaszcza gdy żołnierz w trakcie odbywania zasadniczej (okresowej) służby wojskowej uzyskał kwalifikacje zawodowe inne lub wyższe niż posiadane przez niego uprzednio.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Apelacyjny wskazuje, że skoro niespornym w rozpoznawanej sprawie jest, iż A. J. zarówno w okresie

od 22 sierpnia 1973 r. do 27 października 1974 r. w (...) Zakładach (...), jak i w okresie od 5 listopada 1976 r. do 30 kwietnia 1998 r. w Zakładach (...) S.A. wykonywał zatrudnienie w warunkach szczególnych, a nadto podjął pracę w Zakładach (...) S.A. przed upływem 30 dni od zwolnienia

z zasadniczej służby wojskowej, co miało miejsce 7 października 1976 r., to okres odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej podlega wliczeniu do stażu pracy w warunkach szczególnych.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny działając na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego jako niezasadną, jak w sentencji.

SSA Barbara Mazur SSA Michał Bober SSA Iwona Krzeczowska - Lason